

Smîrdan și Vidin. Se reproduc citate din presa străină sau din afirmațiile unor generali ruși, toate de o evidentă factură apreciativă la adresa virtuților armatei române. La dimensiunile reduse ale studiului putem considera că a fost reliefat, cu obiectivitate, efortul militar al poporului român în războiul din anii 1877—1878, cu excepția comentariului ce se referă la luptele de la Grivița și Plevna, unde — după opinia noastră — nu este destul de explicit sau mai exact nu se precizează cu fermitatea necesară în ce a constat contribuția armatei române la cucerirea respectivelor redute, întăriturile sistemului defensiv în spatele cărui se aflau forțele militare conduse de Osman pașa. În finalul studiului sînt formulate cîteva notabile considerații despre modul cum poporul bulgar conservă memoria celor căzuți în lupta pentru libertate: „Generațiile urmașe venerază eroii care și-au jertfit tot ce au avut mai scump — viața — pentru Libertate. Monumentele albe de piatră de la Grivița, Opanez și Rahova amintesc de locurile luptelor crîncene. Mauzoleul din satul Grivița a păstrat ca niște relicve scumpe osemintele eroilor români..., iar parcul din jurul lui e o expresie de stimă a generațiilor recunoscătoare. La muzeul „Soldatul român 1877—1878” din satul Pordim se păstrează uniforme, puști, săbii, ranițe și obiecte personale ce ne amintesc de vitejii români care au luptat pe cîmpul de luptă din Bulgaria. Aceste monumente sînt simbolul prieteniei frățești dintre cele două popoare” (p. 13).

Menționam anterior că iconografia este realmente interesantă și în același timp concludentă. Au fost reproduse multiple opere de artă, hărți, fotografii, articole din presă, poezii, citate din lucrări ale unor publiciști și scriitori români care vizează evenimentul în discuție. Materialele sînt grupate pe următoarele tematici: *Bulgarii și românii de-a lungul secolelor* (25), *Pregătirea și începutul războiului* (23), *Grivița-Plevna* (89), *Vidin-Smîrdan* (26), *În memoria eroilor* (14) și *Pritenie în veci* (14). Ilustrația este atent selecționată și reprodusă cu o lăudabilă grije. Ea vorbește îndeajuns de convingător, împrejurare pe care o semnalăm cu deosebire.

Cartea prezentată de noi servește incontestabil scopului urmărit de realizatorii ei (notăm și redactorii: Hristina Mihova și Nisim Maledmed). Ea are însă și menirea de a demonstra bunele relații dintre cele două popoare vecine, care se reflectă și în modul cum sînt păstrate tradițiile luptei lor comune pentru libertate și independență.

VIOREL FAUR

O. MATICHESCU, *Opinia publică internațională despre Dictatul de la Viena*, Cluj-Napoca, 1975, 256 p + 20 figuri

Criza dictaturii regale din vara anului 1940 — care a atins punctul culminant la sfîrșitul lunii august, cînd României i se smulgea nord-vestul Transilvaniei prin odiosul Dictat de la Viena — a suscit

un interes justificat din partea istoricilor români și stăini. În studii, articole, lucrări de sine stătătoare, istoriografia românească a abordat mai mult problemele privind împrejurările interne și externe, care au facilitat impunerea dictatului, ca și lupta necurmală a poporului român pentru păstrarea integrității teritoriale și ulterior pentru anularea actului respectiv. Dar, în drama sa, poporul român n-a fost singur nici măcar o clipă, a avut de partea sa opinia publică democratică internațională. De aceea, cartea lui O. Matichescu, apărută în Editura Dacia, răspunde unei necesități, avînd în primul rînd meritul de a prezenta publicului interesat solidaritatea omenirii progresiste cu cauza dreaptă a unui popor, cunoscut prin tradițiile sale de luptă pentru libertate și unitate națională.

De fapt, autorul nu se rezumă la a scoate la lumină doar protestul opiniei publice internaționale față de actul ca atare, ci se referă la evoluția acestui protest, pe măsură ce se accentuează pretențiile revizioniste ale horthyștilor maghiari. Paralel, guvernării maghiari foloseau toate mijloacele posibile pentru a-și crea o atmosferă favorabilă în cadrul opiniei publice internaționale, pentru a determina democrațiile occidentale să accepte ideea unei revizui de graniță cu România. Această propagandă nu a fost contrabalansată de una la fel de puternică din partea statului român. O. Matichescu demonstrează că și în astfel de condiții opinia publică internațională a rămas, în marea ei majoritate, de partea unei cauze juste, aceea a poporului român. Purtătorii de cuvînt ai unor guverne, personalități politice și culturale, ziare și posturi de radio, au combătut cu diferite argumente pretențiile lipsite de temei pe care horthyștii le aveau asupra Transilvaniei.

Discuțiile duse la Turnu-Severin și apoi simulacrul de tratative de la Viena, finalizat prin impunerea Dictatului, atmosfera de presiune și amenințări în care au avut loc, au stîrnit vii comentarii în presa vremii. Ziarele din diferite țări, în marea lor majoritate, au considerat că România este o nouă victimă a fascismului. Opinia publică internațională nu putea uita politica externă realistă, pusă în interesul păcii, pe care o promovase și o dusesse pe cele mai înalte culmi Nicolae Titulescu. Era încă actuală atitudinea plină de demnitate pe care România o avusese cu prilejul dezmembrării Cehoslovaciei și a cuceririi Poloniei, cînd înfruntînd primejdiile proprii desființări ca stat, țara noastră a ajutat, în nenorocirea lor, popoarele polonez și cehoslovac. Toate acestea reies cu putere din lucrarea de față.

Crezul opiniei publice internaționale despre evenimentele din 30 august 1940 este admirabil redat prin cuvintele profesorului american Milton G. Lehrer, care arată că ciuntirea Transilvaniei reprezintă „un nonsens istoric, geografic, economic, etic, o absurditate și o amenințare la pacea Europei”. Opinia publică din diferite țări apare în cartea lui Matichescu nu numai ca acuzatoare a fascismului și revizionismului internațional, dar și a cercurilor politice burgheze, în frunte cu regele Carol II, care n-au ținut cont de voința unanimă a

poporului român de a lupta prin toate mijloacele pentru integritatea țării. Apare ca acuzatoare în același timp a Gărzii de iFer, a politicii sale, care poate fi numită de trădare națională.

Pregnant este reliefată ideea că Dictatul de la Viena nu a însemnat nici pentru poporul român, nici pentru restul lumii democratice, o soluționare a așa-numitului „diferendum româno-maghiar”. Exemplele date sînt revelatoare: guvernele U.R.S.S.-ului, Angliei, S.U.A. nu au recunoscut de la început actul semnat la Viena, personalități de talia lui F. O. Roosevelt, W. Churchill, A. Eden au pledat de mai multe ori în favoarea României, ziarele vremii au publicat sute de articole privind drepturile incontestabile ale poporului român asupra Transilvaniei: „Istoria consemnă puține exemple de popoare, care să fi egalat în evoluția lor, zbuciumul, sacrificiile și lupta permanentă a românilor transilvăneni pentru a putea să se mențină ca o națiune distinctă, de sine stătătoare pe un pămînt care le aparținea de drept din timpuri imemorabile”, scria un ziar american și astfel de articole apăreau în sute de alte publicații.

Pentru opinia publică internațională — fapt ce reiese din această lucrare — ocuparea nordului Ardealului de către horthyști însemna pe plan social un moment de involuție istorică. Reforma agrară, de exemplu, de care beneficiază în egală măsură țaranii români și maghiari, este anulată, pămîntul fiind trecut în posesia marilor magnati. De fapt se subliniază ideea că revizionismul nu poate fi considerat ca nuanță politică caracteristică întregului popor maghiar, ci doar marilor latifundiați, mai ales a celor care, prin hotărîrea luată la 1 decembrie 1918 la Alba Iulia, pierdeau importante avantaje economice.

Masacrele și deportările în masă, la care s-au dat horthyștii în teritoriile ocupate, au mărit simpatia opiniei publice mondiale pentru poporul nostru. Acest lucru reiese în adevăratele lui dimensiuni din lucrarea lui Mităchescu. Totodată, considerăm că trebuia acordată o mai mare atenție modului în care se reflectă în conștiința opiniei publice internaționale lupta continuă a poporului nostru împotriva dictatului.

Ceea ce impresionează în această lucrare este bogăția materialului documentar folosit, de la articole apărute în presa vremii, la lucrări de sine stătătoare. Principalul merit al autorului este tocmai selecționarea din materialul studiat, pentru a le pune la dispoziția publicului cititor, a pasajelor celor mai semnificative. Adresîndu-se atît specialistului, cît și publicului larg, lucrarea sa impune prin stilul plăcut și accesibil. În ceea ce privește fotocopiile de la sfîrșitul lucrării, ele redau părți din cele mai reprezentative lucrări, mărturii ale atitudinii opiniei publice internaționale față de Dictatul de la Viena.

Concluzionînd, putem afirma despre lucrarea de față că reușește să transmită în mod strălucit mesajul pe care și l-a propus autorul, acela de a reliefa ecoul în conștiința opiniei publice internaționale, implicațiile de ordin politic ale odiosului Dictat de la Viena.

BARBU ȘTEFĂNESCU